

КОНСТИТУЦІЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ*

ПРОЕКТ АКАДЕМІКА СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО

І. ДЕРЖАВА І ПРАВО

ПРАВОВА ДЕРЖАВА

- § 1.** Західноукраїнська Народна Республіка є самостійна правова держава. Вона охоплює етнографічно сполучені українські області колишньої австро-угорської монархії. Кордони визначаються мировою угодою.
- § 2.** Держава ґрунтується на праві. Носіями правопорядку в державі є люди і народності.

ЛЮДСЬКІ ТА ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА

- § 3.** Кожна людина має основні громадянські права, які гарантуються їй державою. Для здійснення політичних прав необхідне громадянство.
- § 4.** Західноукраїнське громадянство випливає з осілості. Воно виводиться частково з попереднього австрійського або угорського громадянства (§ 1, абз. 2), або набувається внаслідок народження, шлюбу, а також державної натуралізації. Про західноукраїнське громадянство складаються особливі реєстри.
- § 5.** Права громадянина і людини гарантують людям свободу, рівність, державний захист і піклування.
- а) Свободи**
- § 6.** Кожна людина вільна від природи. Рабство або кріпацтво та здійснення влади, що ґрунтуються на них, не дозволяються.
- § 7.** Свобода особистості гарантується. Лише державна влада вправі видавати розпорядження про обмеження або позбавлення особистої свободи, здійснюючи свої кримінально-правові та поліцейські повноваження. Особи, які були б таким чином позбавлені волі, повинні не пізніше ніж через 24 години оповіщатися, яким органом влади та з яких причин вони заарештовані.

Той, хто протизаконно позбавляє іншого волі, здійснює карну дію.

§ 8. Закон повинен накладати точні і виключно необхідні покарання і ніхто не може бути покараним інакше, ніж на основі законів.

§ 9. Право повного і безперешкодного користування своїм житлом (службовим і торгівельним приміщенням) є непорушним.

Законодавство повинно зазначати, при яких обставинах державним службовцям дозволено вторгатися (порушувати право недоторканості житла. – П. С.) у приватні будинки з причин забезпечення громадського порядку або кримінально-го правосуддя.

§ 10. Кожен громадянин має право поселятися у будь-якому місці території держави. Поселення може бути заборонено або в ньому може бути відмовлено тим особам, яким внаслідок карно-правового вироку позбавлені громадянських прав.

§ 11. Кожен громадянин користується правом вільного та повсюдного пересування, яке може обмежуватись лише військовою повинністю.

Праця еміграційної служби підлягає нагляду держави.

Жоден громадянин не може бути переданим якомусь іноземному уряду з метою переслідування або покарання.

Державна влада може висилати іноземців з території держави, якщо вони наносять шкоду внутрішній або зовнішній безпеці держави.

* Друкується за виданням «Станіслав Дністрянський як конституціоналіст» / Петро Стецюк. – Львів, 1999. – 232 с.

§ 12. Гарантується збереження таємниці листів і телеграм.

§ 13. Політична свобода громадян не може порушуватись державними установами, якщо політична мета окремого громадянина або спілки громадян не протирічить політичній меті держави.

§ 14. Кожен громадянин має право на збереження і плекання своєї національності та мови.

§ 15. Цивільні професії однаково доступні всім громадянам незалежно від статі. Державна влада залишає за собою право забезпечувати науково-професійну діяльність громадян в залежності від кваліфікаційного документа.

§ 16. Всі громадяни мають право на збори та на вільне об'єднання в громадські спілки.

Спілки мусять подавати свої статuti у компетентний державний орган. Державний орган має право заборонити або припинити діяльність тих спілок, які у своїй меті або засобах суперечать кримінальним законам.

Право на збори незалежне від жодної заяви чи жодного дозволу. Лише при безпосередній загрози суспільній безпеці збори під відкритим небом можуть бути заборонені.

§ 17. Гарантується право громадян на подання петицій.

§ 18. Кожен вправі вільно і в будь-якій формі висловлювати свої думки та погляди, але він зобов'язаний нести відповідальність за зловживання цією свободою згідно з карними законами та з причин громадського правопорядку.

Свобода думки не може обмежуватись ні цензурою, ні концесійною системою. Заборона преси допускається лише при порушенні карних законів. Для збереження істини та честі слід застосовувати проти зловживань свободою друку особливі міри.

§ 19. Наука вільна. Свобода навчати і навчатися не може бути обмеженою. Державі належить право верховного управління та нагляду за народною освітою та вихованням.

Відвідування початкових шкіл є загальним освітнім обов'язком.

§ 20. Свобода совісті та віросповідання непопушна. Але вона не може нікого обмежувати у здійсненні своїх приватних або громадянських прав чи звільняти від виконання громадянських обов'язків. Допущення до офіційних посад не залежить від віросповідання.

Вільне виконання богослужбових дій гаранту-

ється в межах моральності та громадського порядку.

Ніхто не може примушуватись до виконання якоїсь релігійної дії або до участі у якомусь релігійному святкуванні.

§ 21. Кожна релігійна громада упорядковує свої справи і керує ними самостійно, але підкоряється, як всяка громада, загальним законам держави.

§ 22. Державна влада не може перешкоджати здійсненню господарської свободи людини в справедливому розподілі товарів. Більше того, держава повинна взяти під захист економічно слабшого перед економічно сильнішим і вона вправі там, де важливі економічні цілі суспільства залишаються під сумнівом, обмежувати законами індивідуальну свободу дій окремих людей.

§ 23. Промисел однаково доступний всім людям. Свобода промислу гарантує можливість вільного розвитку природних здібностей людини в галузі природного господарства. Вона керується існуючими вимогами норм поведінки в суспільстві та державного правопорядку (§ 22).

§ 24. Загальний економічний устрій спирається, як і раніше, на приватну власність. Але вона не є більше необмеженим пануванням над якоюсь річчю, а правовим засобом економічного задоволення потреб. Як така вона підлягає правовим обмеженням. Приватна власність є предметом прогресивного оподаткування, і законодавча влада вправі не тільки обмежувати користування, але й право розпорядження приватною власністю, якщо цього вимагає виконання народно-господарських завдань держави (§§ 22, 23, 34).

Державна влада мусить також направляти вільну конкуренцію на правильні шляхи.

б) Рівність

§ 25. Всі громадяни рівні перед законом. Нема жодних привілеїв щодо народження, стану, сім'ї або осіб.

Чоловіки й жінки мають принципово ті ж самі права і обов'язки.

Іноземці користуються тим самим правовим захистом, як і населення держави, з умовою взаємності (§ 3, абз. 2, § 27).

§ 26. Нема виключного правосуддя для привілейованих. Мирові, торговельні, промислові і військові суди не є виключними судами.

Ніхто не може усунути конституційного суддю.

§ 27. Всі громадяни рівні по відношенню до

публічних тягарів. Податки і відрахування використовуються для загальнокорисних цілей, вони повинні розподілятися між оподаткованими особами у відповідності до результатів їх роботи (§ 24, абз. 2).

Всі військовозобов'язані громадяни чоловічої статі підлягають виконанню обов'язку військової служби.

в) Охорона і старієля (пiклування. – А. В.)

§ 28. Кожен, хто вважає себе скривдженим у своєму праві, може претендувати на правовий захист держави.

§ 29. Шлюб знаходиться під особливим захистом законів. Він моногамний і спирається на згоду чоловіка і жінки. Полігамні шлюби іноземців визнаються у відповідності до їх віросповідання.

§ 30. Неповнолітні, душевно хворі, слабоумні та інші особи, які нездатні самотійно вирішувати свої справи, знаходяться під особливим піклуванням держави.

§ 31. Державна влада повинна піклуватися про заснування особливих суспільних організацій для плекання культурних, політичних та економічних інтересів (Народні Комори) і взяти їх під особливу опіку. До них відносяться: сільськогосподарські, торговельні, промислові комори та комори промислів, а також комори робітників, службовців, адвокатів, журналістів, освіти і т. п.

§ 32. Впорядкування економічного життя належить до важливих завдань законодавства та управління.

Всі, хто терпить нужду, мають право вимагати гідного людини існування.

§ 33. Власність і право спадщини знаходяться під особливим захистом законів. Якщо цього вимагає загальне благо, то кожен мусить за відповідне відшкодування поступитися навіть власністю на свої речі (§ 24).

Експропріація може відбуватися лиш на законних підставах. Якщо це необхідно для блага спільноти, то закон може також видавати особливі положення про застосування приватних господарських підприємств для загальноекономічних цілей.

§ 34. Законодавство повинно негайно запропонувати земельну реформу через експропріацію (§ 33) великих землеволодінь та врегулювання розподілу їх серед селян.

Корисні копалини і придатні до господарського використання природні сили знаходяться під наглядом держави.

§ 35. Держава зобов'язана сприяти самотійним середнім класам у сільському господарстві, промислах і торгівлі.

§ 36. Кожна людська праця, чи то фізична, чи то духовна, знаходиться під особливим захистом законів.

Для інтелектуальної власності існує особливе авторське та винахідницьке право.

§ 37. Державна влада повинна підтримувати робітників як у збереженні їх здоров'я та працездатності, так і у прагненні до повної оплати результатів праці.

Робітники покликані спільно і на рівних правах з підприємцями співпрацювати у врегулюванні умов оплати та праці, а також у загальному економічному розвитку продуктивних сил (економічна рада).

§ 38. Для завчасної підготовки до економічних наслідків від хвороб, нещасних випадків, старечої немічності і т. п. слід запроваджувати соціальне страхування при співпраці застрахованих.

Закон може оголосити вступ до цього страхування чи взагалі, чи для окремих груп населення обов'язковим.

ПРАВА НАРОДУ

§ 39. Спільність усіх громадян утворює народ держави, який складається із декількох народностей, що проживають у державі.

§ 40. Держава повинна служити всьому народові, вона піклується про його культуру та загальне благо, а також про спокій, порядок та безпеку державної території.

Владні структури в державі слід збудувати таким чином, щоб народ держави та уряд знаходилися один з одним у безпосередньому зв'язку (II Розділ).

§ 41. Український народ здійснює національну владу на своїй національній території. Іншим народам, які постійно проживають у Західній Україні, належить право на національне управління у відповідності до права на самовизначення українського народу.

Тим самим, кожний народ, що постійно проживає в державі, є самотійний суб'єкт права і має самотійні національні права в школі, установах та в суспільному житті (право самовизначення народів: III Розділ).

§ 42. Належність окремих народностей до

народу (належність до народу) ґрунтується на походженні та культурі. Асиміляція припустима.

Належність до народу набувається або від батьків, або через особливу заяву після досягнення повноліття.

II. ДЕРЖАВНА ВЛАДА

ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

§ 43. Західна Україна є Народна Республіка.

§ 44. Для обґрунтування тривалої народної влади в державі слід скликати Установчі Збори. Для виборів на ці збори існує загальне, пряме і таємне голосування без різниці в статі. Право обирати та обиратись мають громадяни, які досягли 21 року життя.

§ 45. З метою проведення виборів на Установчі Збори слід створити загальні і міські округи. Кожний судовий округ, будучи і адміністративно-територіальним районом, утворює загальний виборчий округ, до якого, як правило (абз. 3), належать як сільські громади, так і міста відповідного судового округу.

Від окремих міських виборчих округів обирає місто Львів вісім, а місто Чернівці три депутати. При тім інші міста, об'єднуючись по три, утворюють зведені округи і кожен зведений округ обирає по три депутати. Виникає шість міських зведених виборчих округів, що включають міста: 1. Броди, Сокаль, Рава-Руська; 2. Жовква, Яворів, Перемишль; 3. Сянок, Стрий, Дрогобич; 4. Станіслав, Коломия, Заліщики; 5. Снятин, Городенка, Чортків; 6. Тернопіль, Бережани, Золочів.

§ 46. Голосування здійснюється окремо по національностях.

Українське населення обирає по одному депутату в кожному загальному виборчому окрузі, а крім того, два депутати у Львові, один в Чернівцях і по одному в кожному міському виборчому окрузі.

Польське населення обирає в середньому на вісім загальних виборчих округів по два депутати; далі у Львові по три і в кожному міському виборчому окрузі по одному депутату.

Єврейське населення обирає в середньому на кожні десять загальних виборчих округів два депутати; крім цього, у Львові два і в кожному міському зведеному окрузі по одному депутату.

Німці обирають у Львові, а румуни в Чернівцях

по одному депутату. За румунського депутата з Чернівців голосують також румуни, які постійно проживають в інших громадах. Німці поза Львовом утворюють окремий виборчий округ з двома депутатами.

Інші національності приєднуються своїми голосами у вільних виборах до однієї з вищезазначених націй.

Обраними вважаються ті кандидати, які в першому турі виборів отримали абсолютну більшість голосів. Якщо цього не сталося, то вибори проводяться повторно через два тижні, причому голосують за двох кандидатів, яких треба обирати і які в першому турі виборів отримали найбільше голосів. При рівності голосів обраним вважається старший по віку.

§ 47. За цими принципами (§§ 45, 46) слід видавати і особливі постанови. При розподілі загальних виборчих округів для польського і єврейського населення треба притримуватись в загальному чисельного принципу (§ 46, абз. 3, 4), але дозволяється допускати відповідні модифікації в залежності від потреб.

§ 48. Південна область Західної України, що до розпаду австро-угорської монархії належала Угорщині, утворює особливий виборчий округ і висилає на Установчі Збори в силу загального, прямого і рівного виборчого права всіх правомочних громадян (§ 44, абз. 2), певне число кандидатів, що відповідає кількості населення та національності (§ 46).

§ 49. Одночасно з виборами депутатів на Установчі Збори відбуваються також вибори першого Президента Республіки.

Обраним може бути кожен громадянин української національності (§ 126, абз. 3), який досяг 35-річного віку життя.

Перший Президент обирається загальним, прямим і таємним голосуванням всіх правомочних громадян (§ 44, абз. 2) на основі списку кандидатів. З цієї метою повідомлення про кандидатуру із не менш як 10.000 підписів правомочних виборців мусить бути поданим не пізніше ніж за чотири тижні до виборів.

Голосування проводиться без врахування різниці в національності правомочних виборців на спільних виборчих дільницях. Воно здійснюється в загальних виборчих округах в місці розташування судового округу, а в міських виборчих округах в кожному з міст, що названі в § 45, абз. 3.

Для голосування в колишніх угорських областях Західної України (§ 48) має місце аналогічне положення.

Обраним вважається кандидат, який набрав абсолютну більшість голосів. Якщо цього не сталося, то вибори проводяться повторно через два тижні, причому голосують за двох кандидатів, яких треба обрати і які в першому турі виборів отримали найбільше голосів. При рівності голосів обраним вважається старший по віку.

§ 50. Перший Президент негайно скликає Установчі Збори. Устрій та завдання народних зборів відповідає в цілому та завданню Народної палати (§§ 55 і наст.) лише з обмеженим завданням і на обмежену тривалість часу.

Установчі Збори приймають на себе законодавчу владу і затверджують Конституцію Західноукраїнської Народної Республіки.

Після цього вони повинні провести поділ на громади, округи та області, причому вони мусять в цілому притримуватись колишнього обсягу політичних громад та судових округів, що виступали адміністративно-територіальними районами. Області повинні при ліквідації бувших політичних округів утворювати більші одиниці і охоплювати декілька таких округів.

Установчі Збори, виконуючи основні правові принципи загальних, прямих та таємних виборів правомочних громадян з врахуванням національностей, приймають потім (за аналогією §§ 44–46) закони про вибори до Народної Палати і до обласних, окружних та громадських заступництв; а далі перевіряють державний кошторис і приступають до розробки фінансових і податкових законів.

Закони про вибори до обласних, окружних та громадських представництв вступають в силу негайно; закон про вибори до Народної Палати лише після завершення законної сесії Установчих Зборів (§ 52).

Рішення приймаються тільки при абсолютній більшості голосів.

§ 51. У виконання верховної контрольної влади народу слідують Установчі Збори як за формуванням конституційного уряду, так і за впровадженням найважливіших заходів для введення в дію названого апарату управління та керування ним.

§ 52. Після виконання цих завдань (§§ 50, 51) і прийняття таких законів, які нагально необ-

хідні для здійснення Конституції (напр. про земельну реформу: § 34), Установчі Збори можуть розпуститись.

Якщо цього не трапилося через два роки з моменту їх відкриття, то вони повинні негайно припинити свою діяльність після закінчення цього строку. Але якщо вони після закінчення строку у два роки не припинять свою діяльність, то Президент Республіки покликаний розпустити Установчі Збори.

До розпуску або припинення діяльності Установчих Зборів вони працюють безперервно.

Після розпуску Установчих Зборів Президент Республіки повинен негайно призначити нові вибори до Народної Палати і одночасно нові президентські вибори.

До нових виборів Президента Республіки лишається попередній Президент на своїй посаді.

Якщо перший Президент Республіки помере до розпуску Установчих Зборів, то негайно обирається його спадкоємець і саме на тих самих засадах, що і перший Президент (§ 49).

Але строк перебування на посаді Президента його спадкоємця припиняється новими виборами Президента після розпуску Установчих Зборів (абз. 4, 5).

ОРГАНІЗАЦІЯ НАРОДНОЇ ВОЛІ

§ 53. Народ виражає свою волю через представників у формі законів або безпосередньо у формі референдумів (народних рішень). Закони видаються представницькими органами, а народні рішення приймаються народними з'їздами (зборами).

Законодавча влада стосовно держави в цілому належить Народній Палаті, а обласні, окружні та громадські представництва здійснюють у своїх областях, округах та громадах обмежену законодавчу владу (§§ 88 і наст.).

§ 54. Закони – це закріплені державні принципи соціального життя, чи то відносини людей між собою, чи то відносини людей до держави і навпаки.

Вони є конституційні закони, якщо встановлюють загальні керівні принципи організації держави стосовно її відношення до окремих громадян або до народу в цілому, та основні закони, якщо вони викладають загальні конституційні норми в певних законодавчих актах. Решта зако-

нів є звичайними, якщо вони стосуються всіх інших галузей законодавства. Закони мають силу або взагалі, або вони обмежені територіально. Закони повинні мати підписи Президента Республіки і канцлера. Дієвість законів передбачає їх належне обнародування (опублікування).

Імперативні норми референдумів (§71, абз. 2; § 81, абз. 2) повинні також для своєї дієвості бути належним чином опубліковані.

Про опублікування законів і народних рішень повинен негайно видаватися основний закон.

а) Народна Палата

§ 55. Після розпуску Установчих Зборів або припинення їх діяльності (§ 50) переходить законодавча влада держави до Народної Палати. Закон про вибори до Народної Палати (§ 50) є основним законом.

§ 56. До сфери дії Народної Палати належить творення законодавства про всі ті предмети, які вимагають уніфікованого врегулювання в державі.

В особливості сюди належать:

- основні закони для упевненого застосування Конституції, незалежно від того, чи вони стосуються загальних прав громадян, чи повноважень і організації державної влади (§ 54, абз. 2);

- державні угоди про відносини із закордоном;
- закони про паспортизацію та поліцію, що займається справами іноземців;

- закони про військову справу та міліцію, включаючи встановлення контингенту новобранців;

- законодавство про грошову та митну системи, а також про державну фінансову та податкову системи з правом улагоджування державного кошторису, отримання державних кредитів, конвертування державних боргів, продажу, конверсії та обтяження нерухомого державного майна, перевірки підсумків державного бюджету, результатів державної діяльності і т. д. при цьому слід враховувати здійснення парламентського фінансового контролю за використанням ухвалених кредитів органами управління в особливому основному законі;

- цивільне законодавство, а також про цивільне судочинство в спірних питаннях і поза ним;

- законодавство в усіх галузях соціального забезпечення, охорони здоров'я та ветеринарії.

- аграрне законодавство;

- законодавство про міри та ваги, про торгівлю, промисловість, промисли та гірничу справу,

про охорону патентів, товарних знаків та взірців і моделей; а також про страхування, банківську та біржову справу;

- законодавство про поштову, телеграфну і телефонну справу, про залізничні дороги, внутрішнє судноплавство, сполучення і транспортні засоби, а також про загальне сполучення на дорогах країни та про будову доріг для оборони країни;

- законодавство про культурну, шкільну, освітню справу, а також про бібліотечну справу в державі;

- кримінальне законодавство та карне судочинство;

- законодавство про театральну справу і кіно;

- єдині принципи про житлову справу, розподіл населення та похоронну справу в цілій державі;

- єдині принципи про добродійність, суспільне піклування і захист суспільного правопорядку та безпеки в державі.

§ 57. Народна Палата оголошує війну і укладає мир. Вона вправі видавати урочисті публічні оголошення стосовно важливих справ політичного і соціального життя.

Народна Палата здійснює верховний нагляд за всім управлінням та правосуддям.

Адміністративні розпорядження виконавчої влади, які містять загальнообов'язкові норми, повинні подаватися в легіслятивну комісію (комісію по законодавству. – П. С.) Народної Палати (§ 72). Ця комісія вправі на протязі шістдесяти днів після подання розпорядження висловитися про те, чи це розпорядження має законну силу, чи з яких причин йому слід відмовити в законній силі. Якщо комітет на протязі встановленого строку не висловлюється, то розпорядження після закінчення цього строку вважається правомочним. Народна Палата вправі при загрозі внутрішньої безпеки і підтримання правопорядку, якщо Президент Республіки не вжив їх вчасно; але вона може також змінювати або відмінити відповідні заходи Президента в залежності від потреб.

§ 58. Народна Палата має право висувати політичні звинувачення проти Президента Республіки, членів його Ради, членів Державної Ради, представників державного правосуддя з двома третинами голосів (§§ 101, абз. 2,3; 104, абз. 3; 110; 120 абз. 2; 124 абз. 3), а також вносити пропозицію про зміщення Президента Республіки (§§ 79 абз. 1; 101 абз. 4)

§ 59. Народна Палата обирається на чотири роки. Нові вибори мусять відбуватись тільки після того, як мине три місяці.

Народна Палата збирається через чотирнадцять днів після виборів. Вона збирається щороку в перший вівторок листопада і засідає до перенесення засідань на інший строк за власним рішенням. З цим рішенням пов'язується також визначення терміну її наступного збору.

Але не зважаючи на перенесення засідань Голова Народної Палати може скликати її на позачергове засідання, якщо цього вимагає Президент Республіки або не менше як третина всіх депутатів.

§ 60. Депутати не зв'язані ніякими інструкціями. Вони зобов'язані приймати участь в обговореннях питань і прийнятті рішень Народної Палати і її комісій, а також сумлінно і з найкращим розумінням виконувати взятую на себе або доручену роботу. Про наслідки невиконання цих обов'язків рішення приймає державний суд. Більш докладно це питання визначається Регламентом Народної Палати та основним законом про Державний Судовий Трибунал.

§ 61. Народна Палата обирає голову, двох замісників і трьох секретарів і приймає свій Регламент.

§ 62. Для перевірки правильності виборів утворюється Особливий Суд по перевірці правильності результатів виборів. Він складається з трьох депутатів Народної Палати і трьох суддів Державного Судового Трибуналу, із яких один є Головою Державного Судового Трибуналу або його замісником, які і головують на суді.

Більш докладно це питання визначається Регламентом Народної Палати і основним законом про Державний Судовий Трибунал.

§ 63. Кожний депутат як такий звільняється повністю від виконання своїх професійних обов'язків і за висловлювання, зроблені при виконанні професійних обов'язків, може бути притягнений до відповідальності тільки Народною Палатою.

Жоден депутат за час з моменту оголошення результатів виборів і до розпуску Народної Палати не може бути заарештованим або притягненим до судової відповідальності за скоєння карної дії. Для арешту або судового переслідування депутата необхідна виразна згода Народної Палати. Ця згода може бути непотрібною лише при захопленні на місці злочину: тим не менше суд

зобов'язаний негайно повідомити Голову Народної Палати про арешт, що відбувся.

Така ж згода необхідна при будь-якому іншому обмеженні особистої свободи депутата, якщо воно перешкоджає виконанню його депутатських обов'язків. Якщо Народна Палата вимагає, то арешт або якесь інше обмеження особистої свободи депутата мусять скасовуватись, а переслідування відкладатися до розпуску Народної Палати.

§ 64. Члени Народної Палати винагороджуються з державної скарбниці.

§ 65. Засідання Народної Палати відкриті для громадськості. Виключення встановлюються Регламентом.

§ 66. Правдиві звіти про відкриті засідання Народної Палати, а також про засідання її комітетів не тягнуть за собою ніякої відповідальності.

§ 67. Президент Республіки має право вибору бути чи не бути присутнім на засідання Народної Палати.

Члени Прибічної (Президентської) Ради, Державної Ради, Голова Державного Юстиції, а також уповноважені ними особи мають вільний доступ до засідань Народної Палати та її комісій. На їх вимогу вони мусять вислуховуватись під час засідань. З іншого боку, Народна Палата і її комітети можуть вимагати присутності членів цих органів влади.

Члени органів Уряду не мають права приймати участь в голосуванні.

§ 68. Законодавство готується частково через подання проектів законів, частково через внесення пропозицій. Подавати проекти законів мають право: Прибічна (Президентська) Рада, Державна Рада або її дорадча колегія, Голова Державної Юстиції, Комісії Народної Палати і Комісії, вибрані для цих цілей на народних з'їздах (§ 81, абз. 2).

Пропозиції вносяться або з середовища Народної палати, або з середовища народних з'їздів (зборів).

§ 69. Якщо Конституція не передбачає іншого, то для прийняття рішення Народної Палати достатня проста більшість голосів.

Для прийняття важливих основних законів Народна Палата може вирішити, яким чином це правило повинно бути зміненим. Правомочність врегульовується Регламентом.

§ 70. Для дотримання національних інтересів члени Народної Палати поділяються на три

національні курії: перша курія об'єднує всіх українців, друга – всіх поляків, третя – всі інші національності Народної Палати.

§ 71. Для обговорення окремих справ і прийняття по ним рішень, які відносяться до сфери діяльності Народної Палати, утворюються комісії.

Кожна національна курія висилає в ці комісії своїх представників. На кожні чотири представника першої (української) курії припадає по одному представнику другої (польської) і третьої курій.

Комісії вправі для розв'язання особливих питань залучати експертів, а також вимагати необхідні відомості від Уряду та інших комісій Народної Палати.

Інше визначається Регламентом.

§ 72. Для перевірки поданих проектів законів і внесених пропозицій слід призначити легіслативну комісію. Тому всі проекти законів і пропозиції слід направляти в цю комісію.

Комісія по законодавству повинна в першу чергу повідомляти Народну Палату, які з проектів законів та пропозицій слід відкласти. Якщо таке повідомлення не подається Народній Палаті на протязі двох місяців після отримання проекту закону або пропозиції, або Народна Палата вирішує продовжити їх подальшу розробку, то Комісія по законодавству мусить передати законопроект або пропозицію іншій компетентній в цьому питанні комісії, а до скерування додати загальні зауваження. Це ж саме відбувається якщо Комісія по законодавству ще до закінчення двомісячного строку була готова передати законопроект або пропозицію далі. Комісія по законодавству повинна визначити строк, до якого необхідно завершити обробку законопроекту або пропозиції призначеною для цього комісією.

Остання перевіряє законопроект або пропозицію і подає їх разом із звітом в Комісії по законодавству. При їх перевірці в Комісії по законодавству поправки можуть вноситись не тільки її членами, але й іншими членами Народної Палати.

Після цього Комісія по законодавству готує докладний звіт про законопроект або пропозицію і передає їх на пленарне засідання Народної Палати. Народна Палата може цей законопроект або цю пропозицію після обговорення або прийняти, або відхилити, але вона не може вносити в них ніяких змін; вона може також цей законопроект або цю пропозицію направити в законодавчу комісію для повторної обробки.

Комісія по законодавству засідає безперервно.

§ 73. Народна Палата простою більшістю голосів всіх її членів може вимагати, щоб прийнятий Комісією по законодавству законопроект або прийнята ним пропозиція були подані Народному З'їзду для прийняття рішення.

Окремі національні курії Народної Палати також мають право на протязі десяти днів після прийняття закону, який порушує національні права окремих народів, висунути протест і апелювати або до Державного Судового Трибуналу, або до загального Народного З'їзду для прийняття рішення (§ 84, абз. 2; § 124, абз. 2).

Якщо, як у названих випадках, вимагається скликання Народного З'їзду, то обов'язок Президента Республіки скликати Загальнонародний З'їзд якомога скоріше і представити йому законопроект або закон для голосування.

§ 74. Президент Республіки може висунути протест проти закону на протязі десяти днів після його прийняття Народною Палатою, але він повинен відкрито опублікувати цей протест і скликати Загальнонародний З'їзд для винесення рішення про прийняття або відхилення цього закону. Термін скликання Народного З'їзду слід призначити так, щоб з моменту прийняття рішення Народною Палатою минув строк в сорок п'ять днів.

Якщо Народний З'їзд приймає такий закон, то він після його опублікування вступає в законну силу, а якщо цей закон, навпаки, відхиляється, то Народна Палата не може більше прийняти його в той же самий період своїх засідань, а з суттєвими змінами може прийняти його не раніше ніж через два роки.

З другого боку, Президент Республіки вправі через два місяці після відкладення чи відхилення закону подати Загальнонародному З'їзду його проект, який його Рада, Державна Рада або Голова Державної Юстиції представили в Народну Палату, а Народна Палата відклала або відхилила його. Якщо Народний З'їзд висловлюється за законодавче опрацювання законопроекту, Комісія по законодавству Народної Палати повинна негайно взяти його до слухання, а якщо, все ж таки, Народна Палата висловлюється проти нього, то законопроект повинен бути поданим іншому Народному З'їзду, який би остаточно вирішив прийняти чи не прийняти закон.

§ 75. Президент Республіки може розпустити Народну Палату також до завершення чотири-

річного періоду засідань (§ 59), але тоді він мусить оголосити не тільки нові вибори в Народну Палату, але й одночасно нові вибори Президента.

Після розпуску Народної Палати нові вибори повинні відбутися не раніше ніж через два місяці.

§ 76. Між двома сесіями і в період виборів законодавчу владу, що належить Народній Палаті, здійснює тимчасово Президент Республіки.

Але якщо мова йде про оголошення війни або про укладення миру, то Президент Республіки повинен негайно скликати Народну Палату, навіть якщо вона перенесла свої засідання або була розпущена. При небезпеці гаяння часу навіть розпущена Народна Палата мусить скликатися з метою запобігання цьому.

б) Загальнонародна Рада

§ 77. Для ревізії конституції Президент Республіки повинен скликати за рішенням Народної Палати або Загальнонародного З'їзду Загальнонародну Раду.

Загальнонародна Рада складається наполовину з делегованих членів Народної Палати, а наполовину утворюється з делегатів обласних заступництв, Народних Комор і Загальнонародних З'їздів. При створенні складу цієї Ради необхідно дотримуватись нормативних співвідношень: 4 українці; 1 поляк; 1 – інші національності (§ 71 абз. 2)

Для прийняття рішення необхідна присутність двох третіх членів Ради, а саме прийняття рішення здійснюється більшістю у дві треті гололів. Подобиці визначає особливий основний закон, який слід прийняти вже в першому періоді засідань Народної Палати двома третинами голосів.

§ 78. Якщо оголошений воєнний стан, то Народна Палата може після тимчасового відстрочення окремих основних прав Конституції прийняти рішення про скликання Загальнонародної Ради.

Загальнонародна Рада остаточно простою більшістю голосів приймає рішення про тривалість та обсяг відстрочення загальних прав громадян держави, а також про надзвичайні заходи при управлінні державою під час війни.

§ 79. Загальнонародна Рада збирається також по розпорядженню Голова Народної Палати для того, щоб за дорученням Народної Палати прийняти рішення про звільнення Президента Республіки (§ 101, абз. 4). Для зміщення Президента необхідна більшість у дві третіх голосів.

в) Народні Збори і Народні Комори (Комісії)

§ 80. Для безпосереднього вираження загального волевиявлення повинні скликатися Народний Збір, як збори громадян, що мають право голосу.

Народні Збори бувають або загальними, в межах цілої держави, або локальними, обмеженими окремими адміністративними регіонами, останні називаються окружні або обласні З'їзди.

Народні Збори збираються періодично або у визначений час. Народні Збори бувають чергові і позачергові. Позачергові Народні Збори можуть скликатися вже під час засідань Установчих Зборів. Чергові Народні Збори збираються кожного року після двадцятого січня і засідають до початку лютого. Чергові обласні Збори збираються в другій половині лютого до початку березня; чергові окружні Збори в березні строком від одного до двох тижнів.

Всі Народні Збори скликає Президент Республіки і визначає як день відкриття, так і місяць проведення засідань, а дивлячись по обставинам, і порядок денний. В місці розташування центрального Уряду і Народної Палати Народні Збори проводяться не можуть.

Про склад Народних Зборів, а також про участь в ньому громадян повинен бути прийнятий основний закон першою Народною Палатою відразу ж після її скликання.

§ 81. Чергові Народні Збори повинні у відповідності до локальних завдань своєї діяльності здійснювати критику як законодавства, так і управління цілою державою, областями та окружними (§ 80, абз. 2), подавати скарги, висловлювати побажання і приймати рішення у справах, що стосуються правопорядку в державі, причому вони можуть або вимагати того, щоб Уряд точно дотримувався існуючих законів, або того, щоб Народна Палата приступала до вирішення певних правових питань і врегульовувала їх відповідним чином.

Чергові загальнонародні і обласні Збори можуть бути також безпосередніми ініціаторами нових законів. Вони можуть обрати законодавчу комісію і доручити їй складання проекту закону. Ця комісія повинна співпрацювати у взаємозгоді як з відповідними дорадчими колегіями Державної Ради і Народними Коморами, так і з Комісією по законодавству Народної Палати або з обласним заступництвом; підготовлений таким чином законопроект публікується за допомогою

Державної Ради не пізніше ніж за один місяць до сесії наступного чергового загальнонародного або обласного Збору.

Якщо проти змісту законопроекту ні від Державної Ради, ні від Народних Комор або від Комісії по законодавству Народної Палати чи від обласного заступництва не буде ніяких опротестувань, то він подається наступному черговому загальнонародному або обласному Збору для прийняття або відхилення. З прийняттям проект набуває законної сили і потребує лише загальноприйнятого обнародування. Але якщо проти змісту проекту закону висувається протест одним із названих органів, а загальнонародний Збір або обласний Збір висловився за прийняття проекту, то його треба направити у Народну Палату або в обласне заступництво, щодо рішення про те, чи вони приймають проект закону, чи ні. Якщо вони відхиляють цей проект, то вони повинні мотивувати своє рішення.

§ 82. Як правило, прийняття або відхилення офіційних проектів законів належить до сфери діяльності позачергових Народних Зборів (§§ 73, 74), а саме як всенародних, так і обласних Зборів.

§ 83. В сферу діяльності Народних Зборів входить також обрання окремих високих посадових осіб держави.

Загальнонародні Збори щорічно обирають за пропозицією національних курій Народної Палати тих членів Державного Судового Трибуналу (§ 123, абз.2), які підлягають обранню, а обласні Збори обирають на період засідань окружного заступництва голову цього заступництва. Окружні Збори обирають на період засідань районного заступництва голову цього заступництва. Обидва голови заступництв обираються за пропозицією Президентом Республіки трьох кандидатур.

§ 84. Народні Збори, які здійснюють критику законодавства або діяльності управління державою і висловлюють свої побажання щодо цього (§ 81, абз. 1), проводять обговорення і приймають рішення в окремих національних відділах (§ 70).

Це ж саме відбувається також і в тому випадку, якщо якась національна курія Народної Палати за рішенням останньої звернулася до Народного Збору стосовно прийняття рішення (§ 73, абз. 2). Якщо відповідний Народний Збір не погоджується з поданим законопроектом, то остан-

ній повинен направлятися в Державний Судовий Трибунал для винесення рішення. В усіх інших випадках, в яких законодавчу владу здійснюють Народні З'їзди, правилом є спільне обговорення законів і голосування всіх учасників. Але перед голосуванням слід застосувати національне нормативне співвідношення (§ 77, абз. 3). Присутніх слід поділити на три частини і пропорцію трьох національних груп встановити так, щоб на українську групу припадало в чотири рази більше голосів, ніж на польську або на третю групу.

Це ж саме (абз. 1 та 9) стосується обласних Зборів. На районних Зборах має силу принцип простої більшості голосів.

§ 85. Народні Комори є обрані організації важливих соціальних груп, які перебувають під державним наглядом і мають визначену державою сферу діяльності (§ 91).

§ 86. Народні Комори мають право бути вислуханими при розв'язанні важливих професійних питань в уряді; вони мають також право і обов'язок висловлюватись про відповідні законопроекти і законодавчі пропозиції, а також давати експертні висновки на запити Народної Палати, Народних Зборів та Уряду. Крім того, вони вправі здійснювати професійну критику актів законодавчої влади і їм повинно бути надане право на основі окремого основного закону здійснювати вплив на заняття посад у відповідності до їх пропозицій.

До видання окремих основних законів стосовно організації і сфери діяльності Народних Комор вони утворюються Президентом Республіки і діляться на національні секції і самі виробляють регламент, який затверджується Президентом Республіки, а також Державною Радою.

Свої центри вони можуть мати у великих містах, а в залежності від потреб в провінції засновувати філії.

§ 87. На Народних Зборах і в Народних Коморах панує принцип свободи слова (§ 63, абз. 1).

Уряд зобов'язаний приймати офіційно висловлені думки Народних Зборів і Народних Комор, якщо вони стосуються здійснення державної влади, докладно розглядати піддані осуду зловживання і по можливості вжити проти них заходи. Він повинен офіційно звітуватися про це при найближчій нагоді.

Народна Палата повинна також приймати зауваження Народних Зборів і Народних Комор,

що стосуються її діяльності і піддавати їх точній перевірці в Комісії по законодавству.

з) Місцеве заступництво

§ 88. Закони про поділ на області, округи і громади (§ 50, абз. 4), а також про вибори в обласні, окружні і громадські заступництво є основними законами.

§ 89. Сфера діяльності обласних заступництв охоплює регулювання і контроль всіх тих питань в області, які потребують централізованого упорядкування в області і не підпадають під загальне законодавство держави. Сюди належать зокрема:

- фінансова система області з правом формування щорічного обласного бюджету, а також з правом розпоряджатися майном області та стягувати обласні податки для покриття потреб області під особливим контролем Народної Палати;
- контролювання громад і районів, що належать до даної області, в їх управлінні основними фондами;
- затвердження статутів окремих громад;
- розвиток сільського та лісового господарства, промислів і транспортного сполучення в межах області;
- створення ощадних кас, позичкових та кредитних установ;
- створення лікувальних та гуманітарних установ;
- створення загальнокорисних установ;
- організація піклування про бідних та благодійної допомоги;
- регулювання і контроль народних шкіл та виховання в межах області;
- піклування про громадський порядок та безпеку в області.

При виконанні завдань, які вказані в пунктах від четвертого до десятого, обласне заступництво повинно дотримуватись загальних державних законів, а також адміністративних розпоряджень центральних органів, що вимагають виконання. Вони мусять видавати лише такі інструкції, які визначаються місцевими обставинами в області.

§ 90. Сфера діяльності окружних заступництв в принципі аналогічна діяльності обласних заступництв (§ 89), але вона обмежується колом місцевих потреб округів. Відпадає лише нагляд за громадами (пункти 2 і 3 § 89), а натомисть заступає прагнення вплинути з допомогою

постанов на одностайне поведження громад при розв'язанні найважливіших господарських, культурних і політичних питань.

§ 91. Громадське заступництво повинно піклуватися про місцевий правопорядок в громаді в рамках загальних державних законів, та розпоряджень центральних органів, які підлягають виконанню.

В цій властивості йому належить переважне право регулювати свій бюджет, стягувати громадські податки для покриття потреб громади під особливим контролем Народної Палати, організувати соціальне забезпечення, направляти на законний шлях освітню та виховну справу, встановлювати господарський порядок, призначати мирових суддів, видавати розпорядження для управління місцевою поліцією і т. п. Він повинен враховувати рішення окружних і обласних заступництв, приймати до уваги їх постанови і підтримувати ці представницькі органи у виконанні їх завдань.

Громадські заступництва, як міські, так і сільські громади, повинні в згоді з керівництвом округів складати статuti, як і після їх затвердження обласними заступництвами (§ 89, пункт 3) служитимуть громадам керівним принципом їх діяльності.

§ 92. Всі органи місцевого заступництва обираються на чотири роки. Обласні та окружні заступництва збираються один раз на рік на чергові засідання. Вони скликаються керівниками районних та обласних заступництв і не пізніше ніж через два місяці переносять свою роботу на інший строк. Керівники районних та обласних заступництв можуть у разі потреби призначати також позачергові засідання. Вони мусять також скликатися, якщо цього вимагає більшість у дві треті голосів районних та обласних заступництв.

Громадські заступництва збираються не менш ніж два рази на рік за розпорядженням керівника громади, але він мусить скликати їх також частіше, якщо цього вимагає більшість у дві треті голосів громадського заступництва.

Обласні і окружні заступництва обирають своїх голів, їх заступників та секретарів. Керівник громади обирається громадою загальним, прямим і таємним голосуванням, як правило, разом з виборами громадських представників. Він є одночасно головою громадського заступництва. Останній призначає з свого середовища заступника керів-

ника громади і секретаря. В більших громадах можуть призначатися декілька заступників і секретарів.

До прийняття окремих основних законів, які стосуються обласних і окружних заступництв, до них слід застосувати у відповідності із змістом положення (§§ 60, 65, 66). Те ж саме стосується і заступництв громад, до встановлення основних принципів діяльності в їх стосунках.

Положення про недоторканість (§ 69) мають силу також для обласних, окружних заступництв та заступництв громад, але лише на тривалість засідань.

Обласні, окружні заступництва та заступництва громад розробляють для себе регламент. Якщо не визначається нічого іншого, то вони приймають рішення простою більшістю голосів.

ВИКОНАННЯ НАРОДНОЇ ВОЛІ

§ 93. Постанови виконавчої влади призначені переважно для того, щоб застосовувати, виконувати і здійснювати закони. Якщо законодавство дозволяє, то положення про застосування закону може містити в собі також загальнообов'язкові правові норми (§ 57, абз. 3).

Незважаючи на це, постанови в окремих випадках можуть створювати нове право, якщо для досягнення мети цієї постанови відсутня законодавча норма, або якась застаріла норма, яка зовсім не відповідає старим умовам, повинна бути замінена іншою, узгодженою з принципами справедливості, нормою. Якщо таке право використовується, то в постанові необхідно виразно вказати на названі обставини.

Ні конституційні, ні основні закони не можуть змінюватися в такий спосіб, тобто через постанову. Через постанову не можуть також вводитися податки або встановлюватися нові покарання.

а) Президент Республіки

§ 94. Президент Республіки обирається народом цілої Республіки. Обиратися може кожен громадянин української національності, який досяг 35-річного віку свого життя (§ 49).

Якщо Установчі Збори ще не прийняли основного закону про вибори Президента Республіки, то силу мають конституційні принципи, про вибори першого Президента (§ 49), які застосовуються до виборів наступних Президентів, поки не

буде прийнято нового основного закону Народною Палатою.

Президент Республіки обирається на чотири роки. Вибори Президента відбуваються, як правило, одночасно з виборами в Народну Палату. Якщо Президент відмовляється від своєї посади або вмирає після виборів ще до закінчення чотирирічного строку, то Державна Рада повинна або негайно призначити вибори нового Президента на строк засідань Народної Палати, що залишився, або якщо період засідань вже наближається до свого кінця, делегувати одного із своїх членів за згодою Народної Палати, а саме одного з міністрів, який був би покликаний вести державні справи до нових виборів Президента, заміщаючи останнього і володіючи прерогативами Президента Республіки. Необхідно застосувати також положення § 52, абз. 4, 5.

Це ж саме (абз. 3, 4) відбувається також тоді, якщо Президент Республіки усувається із своєї посади під час перебування на ній.

§ 95. Президент Республіки не може бути одночасно членом Народної Палати.

§ 96. Президент Республіки стоїть на чолі Уряду. Він піклується про єдність дій Уряду і слідкує за законністю управління.

§ 97. Президент Республіки представляє державу у міжнародно-правовому відношенні. Але укладання союзів та інші державні угоди з іноземними державами потребують ухвалення Народної Палати.

Президент акредитує і приймає посланників.

У виконанні своєї розпорядчої влади стосовно закордонних справ Президент Республіки підтримується особливою радою (§§ 102 і наст.).

§ 98. Президент Республіки є головнокомандуючим збройними силами держави. Він надає звання і звільняє офіцерів.

Якщо порушується або піддається небезпеці громадська безпека і порядок в державі, то Президент Республіки повинен вжити необхідні заходи для відновлення спокою і порядку, і в разі потреби застосувати навіть для цього збройні сили. У виконанні розпорядчої влади над армією він підтримується Радою (§§ 102 і наст.).

§ 99. Президент Республіки призначає і звільняє членів Державної Ради і Голову Державної Юстиції та здійснює через них верховне керівництво внутрішнім управлінням і правосуддям в державі.

Якщо Конституція не передбачає нічого ін-

шого, то Президент Республіки має право призначити і звільнити вищих службовців держави, або передати здійснення права призначення і звільнення службовців іншому органу. Деталі визначаються особливим основним законом.

§ 100. Президент Республіки здійснює право помилування в державі.

Загальна амністія належить до компетенції Народної Палати.

§ 101. Президент Республіки повинен скласти присягу на дотримання Конституції і законів, а також на добросовісне виконання своїх обов'язків.

Якщо він діє всупереч своїм зобов'язанням, то Народна Палата може висунути проти нього політичне звинувачення. Це ж саме має місце також при звинуваченні у державній зраді. Рішення по звинуваченню приймає Державний Судовий Трибунал.

За інші злочини і проступки Президент Республіки може підлягати кримінальному переслідуванню тільки зі згоди Народної Палати. Народна Палата вільна вносити пропозицію про звільнення Президента Республіки від його обов'язків більшістю у дві треті голосів. Якщо така пропозиція внесена, то Президент повинен на протязі двох тижнів скликати Всенародну Раду (§ 79), яка і мусить винести рішення про відставку Президента Республіки. Пропозиція Народної Палати про відставку викликає тимчасове усунення Президента Республіки з його посади, яке триває до винесення рішення Всенародною Радою стосовно внесеної пропозиції. Ведення державних справ на цей час бере на себе член Державної Ради, делегований нею.

б) Рада

§ 102. Президент Республіки має Раду, в якій він головує і має вирішальний голос. Рада складається із шістьох членів, з яких четверо належать до української, один до польської і один до якоїсь іншої національності. Три члени Ради делегуються трьома національними куріями Народної Палати і утворюють комітет національних справ.

§ 103. Службовців Ради призначає Президент Республіки, а зокрема службовців національного відділу через представлення їх членами національних курій.

Для ведення канцелярських справ при Раді створюється Державна канцелярія на чолі з канцлером.

Відповідні укази Президента мають поряд з підписом Президента також і підпис канцлера.

Рада має право залучати до роботи експертів для вирішення особливих справ.

§ 104. За виключенням делегатів національних курій членами Ради не можуть бути одночасно члени Народної Палати. Члени Ради не можуть займати якусь іншу громадську посаду, або працювати за якоюсь іншою професією, або в якось промислі.

За політичну позицію з національних питань делегати національних курій відповідають перед останніми, а в іншому члени Ради відповідають перед Президентом Республіки. Проти всіх членів Ради Народна Палата може висунути політичне звинувачення, вирок про яке повинен виносити Державний Судовий Трибунал.

в) Державна Рада

§ 105. Верховним центральним органом для внутрішнього управління державою є Державна Рада. Правосуддя відділено від управління.

Державна Рада здійснює контроль за місцевим управлінням. В цій властивості їй належить право призупиняти рішення місцевих заступництв, недолік яких полягає в перевищенні законодавчої компетенції і направляти їх в Державний Судовий Трибунал для винесення рішення про їх законну силу.

Постанови місцевих органів, які суперечать законам або положенням центральної влади про їх виконання, скасовує Державна Рада.

§ 106. Державна Рада складається з шістьох членів. Членів Державної Ради призначає Президент Республіки з врахуванням національного нормативного співвідношення (4:1:1) і після висновків експертів національних курій Народної Палати.

Вони не можуть одночасно бути членами Народної Палати, не можуть займати жодної громадської посади або працювати за якимось іншим фахом чи в промислі.

Президент Республіки визначає одночасно, хто повинен бути Головою Державної Ради. Він має також право звільняти членів Державної Ради і замінити їх іншими.

§ 107. Державна Рада повинна в провідних питаннях державного управління співпрацювати у взаєморозумінні з Президентом Республіки, і вона зобов'язана звітуватися перед ним про все,

що він вважає необхідним для забезпечення єдності ведення державних справ.

Але Президент Республіки може видавати спеціальні постанови по питаннях внутрішнього управління лише тоді, коли з цим згідна Державна Рада, яка також підписує постанову Президента.

§ 108. Справи Державної Ради розподіляються по міністерствах серед окремих їх членів. Голова Державної Ради повинен також взяти на себе певне коло обов'язків.

Слід утворити шість міністерств, це міністерства: Внутрішніх справ, Фінансів, Релігії і освіти, Сільського і лісового господарств, Торгівлі і промислу, Сполучень.

Але цей поділ має лише одну мету, а саме: сприяти контролюванню і забезпеченню державних справ; в зовнішніх справах прийняття відповідного рішення підлягає Державній Раді в цілому, як єдиній установі.

Службовці Державної Ради назначаються за її пропозицією та звільняються Президентом Республіки.

Державна Рада в особливих справах має право залучати експертів.

§ 109. Для участі в урядових справах в міністерствах Державної Ради скликаються особливі дорадчі колегії. В міністерствах Внутрішніх справ, Релігії та освіти, Сполучень слід створити по дві дорадчі колегії в кожному: політична та санітарна рада, релігійна та шкільна рада, поштово-телеграфна рада, рада залізниць і шляхів. В інших міністерствах утворюються лише по одній дорадчій колегії: фінансова рада, рада агрокультури, торговельно-промислова рада.

Дорадчі колегії наполовину складаються із службовців Ради і наполовину з обраних членів.

Члени колегії, яких треба обрати, повинні визначатися Народною Палатою за пропозицією відповідних Народних комісій. Поки Народні комісії ще не організовані в правовому відношенні, Народна Палата обирає членів дорадчих колегій самостійно за пропозицією своїх національних курій.

Лише члени національних секцій політичної і шкільної ради обираються постійно національними куріями Народної Палати.

За виключенням тільки що названих дорадчих колегій, засідають колегії під головуванням членів Державної Ради. Національні секції політичної і шкільної рад самі обирають своїх голів. При спільних засіданнях національних секцій го-

ловує Президент Республіки або, заміщаючий його голова Державної Ради.

Всі важливі справи внутрішнього управління обговорюються і вирішуються в дорадчих колегіях. Деталі про коло діяльності дорадчих колегій та про їх участь в справах Уряду повинен регулювати окремий основний закон.

§ 110. Члени Державної Ради не залежать від довір'я Народної Палати. Але Народна Палата може висунути проти них політичне звинувачення, вирок про яке повинен виносити Державний Судовий Трибунал.

г) Місцеве управління

§ 111. Поділ на державне і місцеве управління слід замінити їх органічним поєднанням. Держава повинна використати як своїх власних службовців, так і автономні органи в місцевому управлінні для того, щоб привести їх в узгодженість один з одним для сприяння і загальним і місцевим суспільним інтересам.

§ 112. В обласному управлінні повинні бути рівномірно представлені державні і автономні органи. На чолі стоїть державний службовець, який проте обирається на Народному Зборі (§ 83, абз. 2), але мусить представляти державні інтереси (обласний голова).

В окружному управлінні повинні однак переважати автономні органи; але районного голови стосується теж саме, що і окружного голови (абз. 1).

Тільки громадське управління повинно обмежуватись автономними органами. Автономні органи обираються із середовища місцевих заступництв (§§ 88 і наст.).

Місцеві заступництва мають право для особливих управлінських справ призначати експертів.

§ 113. Управлінські справи місцевих органів охоплюють не тільки виконання рішень місцевих представництв і забезпечення місцевих адміністративних справ, що підлягають виконанню, але й дії, які хоч і належать до компетенції центральної влади, але доручаються для виконання місцевим органам.

§ 114. Всі важливі справи місцевого управління повинні обговорюватися і вирішуватися колегіально, якщо нема небезпеки у гаянні часу.

Для вирішення поточних справ і для швидкого залагодження звичайних управлінських справ слід призначати окремих посадових осіб, які повинні звітуватись перед колегіями.

При великому обсязі справ, що підлягають виконанню, місцеві органи можуть бути поділені за аналогією до Державної Ради на декілька відділів (§ 108).

§ 115. Нагляд держави за місцевим управлінням (§ 105) сягає настільки, наскільки цього вимагають загальні державні завдання, які повинні вирішуватись органами управління.

Крім того, вищим місцевим органам належить право, за виключенням контролю обласного представництва, на управління справами, пов'язаною з основним майном округів та громад (§ 89, пункт 2), наглядати за виконанням повинностей та зобов'язань, що покладені на нижчі місцеві органи у сфері їх діяльності.

§ 116. Статути громад (§ 91 абз.3) повинні бути пов'язані з положеннями Конституції. Деталі слід врегулювати в окремому основному законі.

д) Правосуддя

§ 117. Судді призначаються Президентом Республіки, або заступаючим його Головою Державної Юстиції, остаточно і на все життя.

Вони можуть всупереч своїй волі позбавлятися своєї посади назавжди або тимчасово, чи переводитися на інше місце, або відправлятися на пенсію лише в силу судового рішення і тільки з законних причин. Законодавство може визначити, в якому віці судді повинні виходити на пенсію.

Але ці положення застосовуються до недобровільних переміщень по службі, які стають необхідними внаслідок організаційних змін в судах. Якщо при цьому дається розпорядження про відправку на пенсію, то повинна зберігатися повна заробітна платня.

§ 118. Судді самостійні і незалежні.

§ 119. Участь народу у юрисдикції забезпечуються мировими судами, судами народних засідателів або присяжних.

§ 120. На чолі загального управління юстицією стоїть Голова Державної Юстиції. Він призначається і звільняється з цієї посади Президентом Республіки.

Голова Державної Юстиції піклується про забезпечення порядку в правосудді і є одночасно головою законодавчого бюро, яке має своїм завданням перевірити законопроекти і дати свій висновок.

Народна Палата може висувати проти нього політичне звинувачення, вирок про яке повинен виносити Державний Судовий Трибунал.

§ 121. Судді несуть відповідальність за впровадження, скоєні ними при здійсненні їх службової діяльності, а також за нанесення шкоди сторонам судового процесу, яке містить у собі їх провини. Відповідальність регулюється окремим основним законом.

§ 122. Для захисту правових інтересів стосовно постанов та розпоряджень органів управління слід заснувати особливі управлінські суди.

§ 123. Верховне правосуддя належить Державному Судовому Трибуналу. Він складається з шістьох обраних членів (§ 83, абз. 2) і з шістьох суддів або юристів вільних професій, які признаються за пропозицією Голови Державної Юстиції Президентом Республіки.

Призначені члени мусять мати вік не менше ніж сорок років.

В державний суд може обиратись або призначатись кожен громадянин, який може бути обраним у Народну Палату. Члени Народної Палати, Ради або Державної Ради і Голова Державної Юстиції не можуть бути одночасно членами Державного Судового Трибуналу. Члени Державного Судового Трибуналу не можуть займати жодної іншої офіційної посади, а також працювати за якоюсь іншою професією або в якомусь промислі.

Державний Судовий Трибунал розглядає справи відкрито.

§ 124. Державний Судовий Трибунал перевіряє закони на їх конституційність і має право відмінити закони і постанови, які суперечать Конституції або законам, на які вони повинні спиратись. Він приймає рішення по протестах національних курій Народної Палати проти прийняття таких законів, які порушують національні права окремих народів (§ 73, абз. 2), а також по всім порушенням прав, які гарантуються Конституцією.

Державний Судовий Трибунал розв'язує конфлікти між представницькими органами і між установами стосовно меж їх компетенції, він підтверджує або заперечує факти невиконання обов'язків депутатами (§ 60) і приймає рішення по політичних звинуваченнях, які висуває Народна Палата (§ 58).

е) Державні службовці

§ 125. Державні службовці призначаються або на все життя, або на певний час. Це ж саме стосується також обраних службовців. Державних службовців можна також призначити тимчасово.

Правове положення державних службовців повинно регулюватися основним законом. Держава може призначити службовців по контракту і такі угоди можуть заключатися навіть з іноземцями.

Відповідальність державних службовців за правопорушення, скоєнні при виконанні службових обов'язків, і за заподіяну шкоду визначається законом.

ІІІ. ПРАВО НАРОДІВ НА САМОВИЗНАЧЕННЯ

§ 126. Як політичний власник національної території (§ 41) український народ є носієм територіального верховенства в державі. Він користується повним правом самовизначення, яке витікає із його безпосереднього зв'язку з державною територією.

У випадках, в яких необхідне одностайне визначення, вирішення, організація чи управлінське розпорядження, дорадчим є принцип простої більшості голосів українського народу.

Президент Республіки, Голови Народної Палати і Державної Ради, а також Голова Державного Судового Трибуналу повинні бути української національності.

Командна мова в армії, а також внутрішня службова мова цивільної державної служби є українською.

§ 127. Всі інші народи, які постійно проживають в державі (§§ 46, 48), приймають пропорційну участь як в створенні і організації волевиявлення народу (§§ 45 і наст., § 53 і наст.), так і його здійсненні (§§ 93 і наст.).

Три національні курії Народної Палати (§ 70) є правовими показниками права самовизначення окремих народів.

Національне нормативне співвідношення 4:1:1 (§ 77, абз. 3) ґрунтується на пропорційному співвідношенні українського населення (4) з польським населенням (1) з одного боку, і з іншими національностями (1) з другого боку. Його слід дотримуватись у виборчій системі, в національних куріях і секціях і по можливості також при визначенні частки представників інших національностей в Уряді.

Культурна автономія народів забезпечується національними секціями шкільної ради (§ 109, абз. 4, 5).

Також і частка представників різних національностей в правосудді повинна по можливості відповідати національному нормативному співвідношенню. Особливо це стосується судів народних засідателів і присяжних та управлінських судів, а також Державного Судового Трибуналу.

§ 128. Зокрема, як внутрішнє управління, так і правосуддя повинні по можливості організовуватися так, щоб громадяни всіх національностей могли отримати можливість при вирішенні важливих правових або управлінських питань знайти свої національні органи або суддів.

§ 129. Кожен громадянин має не тільки право на використання своєї рідної мови в установах і судах, але він може вимагати, щоб зовнішня ділова і судова мова була рідною мовою того чи іншого громадянина. Службовці і судді повинні тому володіти національними мовами громадян.

§ 130. Здійснення цих принципів забезпечується основним законом.